

TÄHEKE 10

ISSN 0134-2266

1990

5 FIM
VÜRSTID

KARTULI-KOTT 30.00

SORT MONA LISA

BANANAS
PINEAPPLES

453.00

NINASARVED

GOLF

MAKE-UP
HONGKONG

2-SUR

-80

5£

MAA MESSU

12 RBL. KG

HAPUKAPSAS

MONA 150 TOSIN

¥200

¥180

KG

Kui tahaks nutta...

LEELO TUNGAL

PILV HELENDAB TAEVAS KUI PURI,
LINN AKNAST NÄIB VÄRVILINE...
KUID EMA ON TÄNA KURI.
ON KURI JA NÄRVILINE.

TAL TÖÖL OLI PAHANDUSI.
SIIS, OODATES BUSSI, SAI KÜLMA,
JA BUSSIS — NO VÖTAKS SUSI! —
TA JÄLLE JÄI NÖÖBIST ILMA.

NING POES OLI PIIMGI OTSAS...
MIS TOITU PEAKS TEGEMA EMA!
TA PAHASELT TOOLILE POTSAS
JA HAKKAS SIIS TÖRELEMA:

«MIKS MÄNGUASJAD ON JALUS
NII KÖÖGIS KUI KORIDORIS!
KES SAHTLITES SORIDA PALUS!
MIKS SEEPI ON LEOTATUD PORIS!»

LAPS VABANDAMA EI RUTTA,
TA TEAB: EMA KARTA EI MAKSA.
KUID MÕLEMAD TAHAKSID NUTTA.
LAPS JAKSAB, KUID EMA EI JAKSA.

Illustreerinud REGINA LUKK

SULEV KÜBARSEPP

AMMU ON SÜGISE TULEKUT TUNDA,
TUUL TOOB NIISKETE KESADE HÕNGU,
VILJAKUIVATI ÕÕ LÄBI UNDAB,
ÕHUS ON HOMMIKUL HÄRMALÕNGU.

PÄIKENE PUNAB KUI KUREMARI.
RÄNDLINDE KAUGELE TEELE ASUB.
KURG LUIKAB SOOS NAGU ELUS PASUN.
PÄEV JÄÄB MADALAKS, PIKENEV VARI.

SIIS AGA RABISTAB RASKET RAHET,
SÜGISETORMID KOGUYAD JÕUDU,
PÄIKENE NÄITAB END VAHETEVAHEL
KESET LUMEPILVEDE SÕUDU.

Riid

Kärbes ja koiliblikas said kord kapi ukse peal kokku. Nad ootasid, kuni inimene ukse avab, et siis näeks, kas ukse taga on toiduained või riided.

Kärbes hakkas uhkustama: «Inimene armastab mind kangesti! Alati jätab ta kusagile toitu, et ma võiksin seal paterdada ja süüa.» «Vale puha!» käratas koiliblikas. «Inimene armastab mind. Alati jätab ta minu jaoks villaseid asju, et ma neid närida saaksin.» «No siis armastab inimene meid mõlemaid,» oli kärbes rõõmus. «Jäta jutt!» karjus koiliblikas. «Sind ajab ta alati kärbsepiit-saga taga. Aga kui mind näeb, hakkab kohe suurest rõõmust käsi plaksutama.»

Tanel Raudla,
Rakvere 3. Keskkooli
Vb klassi õpilane

Tere ja Head aega

Elasid kord Tere ja Head aega. Inimesed olid nad juba päris ära unustanud. Ja ma jutustan teile neist ühe loo.

Ühel ilusal suveõhtul läksid Anu ja Ott sünnipäevale. Siis, kui nad uksest sisse astusid, ei öelnud nad kumbki Tere! Nad soovisid õnne ja andsid sünnipäevalapsele kingituse. Siis hakkasid nad mängima. Lapsed mängisid sõbralikult tund aega. Järsku tuli Anule meelde, et on aeg koju minna. Nad tormasid uksest välja ega öelnud Head aega. Tere ja Head aega olid väga nõrdinud, et neid ei öeldud. Mina loodan küll, et kõik hakkavad igal pool Tere ja Head aega ütleva.

Emer Edenberg,
Põlva Keskkooli
IIb klassi õpilane

Mutipoiss Roi

Mutipoiss Roi käis esimeses klassis. Ta ei tahtnud sugugi koolis käia. Ta puudus tundidest põhjuseta. Kui mutipoiss jälle kooli tuli, küsis õpetaja kohe, kus ta nii kaua oli. Roi vastas, et ta pidi oma väiksemat venda hoidma ja mammat aitama. Aga Roil ei olnudki õdesid ega vendi ja ema oli ka juba ammu surnud. Väike mutipoiss Roi elas koos isaga. Ühel hommikul, kui Roi pidi jälle kooli minema, leidis ta ühe käigu. Ta teadis, et käigud viivad maa peale. Ta polnud kunagi seal käinud. Sellepärast Roi otsustaski koolipäeva vahele jätta ja käiku uurida. Ta läks käiku mööda edasi ja äkki paistis ere valgus talle silma. Ta tegi oma silmad lahti ja nägi, et maa peal on rohkem avarust kui maa all. Roi juurde lendas varblane ja sibas hiir, ka harakas tuli kohale. Nad kõik ruttasid maa-alust tulnukat uurima. Roi oli väga rõõmus, et sai varblase, hiire ja harakaga tutvust teha. Siis aga ütles ta, et peab nüüd minema. Mutid ei tohi kaua päevavalgust näha. Ta jättis sõpradega hüvasti ja jooksis maa alla tagasi. Klassikaaslased jooksid talle vastu. Roi jutustas neile oma loo ära.

Kui väike mutipoiss Roi surnud pole, jutustab ta veel praegugi seda lugu, mis ühel päeval temaga juhtus.

Anni Ruudi,
Kadrina Keskkooli
Va klassi õpilane

Kassipoeg Killi

Killi oli süsimust kassipoeg, keda armastasid tema ema ja ka pererahvas, kelle juures ta elas. Kord läksid majaanikud linna, Killi ema polnud ka näha. Äkki müristas ja lõi välku ning hakkas sadama. Killi ehmus ja hakkas näuguma. Ta ei leidnud kohta, kuhu oleks võinud varju minna. Lõpuks jooksis ta kuuri alla ja hüppas mingisse pehmesse salve.

Kui sadu lõppes ja Killi õue tagasi läks, tatsus seal vana vares. Vares hõikas: «Kust sina, valge kass, tulnud oled? Meil on ilus must kiisuke!» Killi ehmus ja ütles: «Aga mina olengi süsimust kiisuke.» «Ära luiska,» lausus vares ja lendas minema. Killi läks ja vaatas veeloiku, sealt vaatas talle vastu lumivalge kass. Nüüd sai Killi aru, et ta oli valges jahusalves vihmavarjus olnud.

Marit Raam,
Tartu 5. Keskkooli
IIIb klassi õpilane

Hindi ja vihmavari

Mul on koer nimega Hindi. Ta armastas kangesti voodis magamas käia. Ükskord sadas väljas vihma. Vanaema tuli töölt ja pani vihmavarju keset põrandat kuivama. Hindi läks vihmavarjust mööda ja see jäi ta saba külge kinni. Hindi ehmus väga ja hakkas sellest ajast peale vihmavarju kartma. Nüüd tuli vanaemal ja vanaisal hea mõte. Selleks ajaks, kui nad kodunt välja läksid, panid nad vihmavarju voodi peale. Hindi ei julgenud siis voodisse minna.

Kristiina Rannikmäe,
Tartu 17. Põhikooli
II klassi õpilane

Käia kõne

JAAN RANNAP

KÄI OLI KAUA TÖÖTA OLNUD. HEINAAEG OLI MÕÖDAS, VIKATID OLID AMMU KÕRVALE PANDUD. KÄI TUKKUS NUKRANA KUURI TAGA, KÕHT VEEST KUIV, JALGADE VAHEL ÄMBLIKUVÖRK.

KUI KASED KOLLASEKS TÕMBUSID, OTSIS VANA MART KIRVE VÄLJA. VÄIKE MART KUTSUTI KÄIA VÄNTAMA. KARTUL OLID KELDRIS SALVES, KAALID-KAPSAD KORISTATUD. NÜÜD ARVAS VANAISA OLEVAT ÕIGE AJA PEALETUNGIVA LEPAVÕSAGA SÕDIDA.

«OIH! AIH!» KIUNATAS KÄI.

«MIS TA RÄÄGIB!» KÜSIS MART.

«KAEBAB VALU,» TEADIS VANAISA. «INIMESTEL LUUVALUD, KÄIAL PUUVALU. VAA TA, KUIDAS TAL, VAESEKESEL, ON RIBID

HELJO MÄND

Vanaema pärast

Sügis hakkas endast tasakesi märku andma. Kõik oli küll alles roheline, ainult kasel kollendasid üksikud lehed — ja ema hakkas uuesti tööl käima. Esialgu ta käis küll poole kohaga, sest ei usaldanud liiga palju kodunt ära olla.

Sellegipoolest muutus vanaema tõredamaks. Ei lubanud seda ega teist teha. Porises ühtelugu, et tuba on segamini nagu seapesa. Ja kui Tiit lõi käega vastu ust, ütles vanaema kohe:

«Mis sa plätsid, nii jäävad suured roosid ustele.»

Tiit hakkas naerma:

«Ma plätsin veel. Siis polegi vaja lilli osta. Võtame ukse pealt roosid ja pistame vaasi.»

Ent vanaemal ei olnud naljataju. See oli vist sellepärast, et väljas algas vihmaperiood.

Enam ei olnud, et Tiit ja Kadri oleksid igatpidi head lapsed ja aitaksid vanaema nii palju kui vähegi võimalik. Tiit ja Kadri olid head lapsed. Käisid kordamööda Andule lutti suhu panemas, kui Andu virises ega jäänud magama. Ja kui Andu üleval oli, hüpletsid niisama Andu ees, et tal oleks, keda vaadata. Kuid selline aitamine tegi vanaema tuju ainult natuke paremaks.

Vanaema pärast ei osanud lapsed ka enam midagi mängida. Kadri oleks tahtnud loomade haiglat teha. Kuid siis oleks diivanipadjad pidanud põrandale vooditeks panema, toolid kummuli keerama ning üle ühe tooli lina laotama. Igas haiglas pidi olema pime röntgenituba. Samuti oleks Tiidu loomaaiamäng nõudnud toa ümberkorraldamist.

«Mida me küll mängime, et tuba segamini ei läheks?» küsis Kadri.

LÕHKI KUIVANUD.» MART PATSUTAS PEOGA KÄIA KUMMIS KÕHTU. SEE OLI TÕESTI PRAGULINE. NÜÜD, KUS VESI JÄLLE KÄIAKASTIS, HAKKASID PRAOD PIKKAMÕÖDA KINNI TÕMBUMA. KÄI JÄTTIS KILEDA KILJUMISE. KÄIA KÕNE ALANES MADALAKS URINAKS.

«MIS TA NÜÜD RÄÄGIB!» UURIS MART. «KURJUSTAB KIRVEGA,» ÜTLES VANAI SA. «KUULA: KARVA-NE, KARVA-NE. SEE KÄIB KIRVETERA KOHTA. ON TEINE, JAH, KRAMMILINE.»

MART VÄNTAS KÄIA. VÄNTAS KAHE KÄEGA, NII OL I KERGEM. VARSTI MUUTIS KÄI JÄLLE KÕNET. «SIUHA, SIUHA,» HAKKAS KÄI LAULMA. «SILE-SILE, VILE-VILE.»

«PEA KINNI,» ÜTLES VANAI SA.

MART JÄTTIS VÄNTAMISE.

«KAS VALMIS!»

«VALMIS,» UURIS VANAI SA KIRVEST. «TERAV MIS TERAV.»

«Rääkimise mängu,» ütles Tiit. «Sina oled vanaema ja mina vanaisa ja meie ei tee pahandust.»

See oli õige küll. Vanaema ja vanaisa ei teinud kunagi pahandust. Kadri nõustus. Ta sättis ennast diivaninurka istuma, ikka nii, et ei lösutaks padjal, ja kontrollis pilguga, et ka Tiit-vanaisa istuks korralikult.

«Oh jumal!» ohkas siis Kadri-vanaema.

«Ei ole siin jumalat ega juudast,» ütles Tiit-vanaisa.

«Küll mu ristluud valutavad. Mõni päev läheb juba paremaks, aga siis läheb halvemaks jälle tagasi. Niimoodi õõtsub kogu aeg.»

«Minul tõmbab jalg. Vist on madalrõhkkond.»

Tiit-vanaisa tõusis püsti ja läks poollongates baromeetrit vaatama.

«Mis ma ütlesin!» hüüdis ta. «Langeb veelgi madalamale.»

«Kuule, kaua sa seal tööl õige mõtled käia? Sul oleks aeg juba pensile jääda.»

«Ma mõtlesin, et pean juubeli ära, siis jään koju.»

Vanaema seisis ukssel ja hüüdis pahaselt:

«Jätke juba see totter ahvimine järgi! Nagu teil muud mängu enam ei oleks. Tädi Aino tõi teile ilusad arstiriistad, mis asja need roostetavad, kui te haiglat ei mängi. Kõik loomad ootavad läbikuulamist, aga teie...»

«Vanaema, me mängime ahvimist ainult sinu pärast,» ütles Kadri.

«Kas sa arvad, et meile see mäng meeldis!»

«Ma haigutasin kogu aeg,» ütles Tiit. «Me rääkisime nii igavat juttu.»

Sügishommik

AIVAR POHLAK

ON SÜGISHOMMIKUL KOLLASED KUMMIKUD,
PUNASED PÜKSID JA SININE JOPP,
KUI TA TULEB, SIIS KOLLASE KUMMIKU
TALLA ALL LIRTSUB ÖHTUNE SOPP.

ON SÜGISHOMMIKUL SOOJEMAD SOKID
KUI SUVEL, KES AINULT SANDAALIDES KÄIS,
JA SINISEL JOPEL SEITSETEIST TASKUT
NING KÕIK NEED ON SARAPUUPÄHKLEID TÄIS.

TEAB SÜGISHOMMIK KURGEDE KUTSEID
JA VIIMASEID SUMINAID MESIPUU SUUL,
TA ÕED ON HALLAD JA HOMMIKUUDUD
NING VENNAKE VINGUJA SÜGISTUUL.

ON SÜGISHOMMIKUL KOLLASED KUMMIKUD,
PUNASED PÜKSID JA SININE JOPP,
KUI TA LÄHEB, SIIS KOLLASE KUMMIKU
TALLA ALL PRAGISEB KÜLMUNUD SOPP.

Kuule, kas see ongi sügis?

AIVAR POHLAK

KUULE, KAS SEE ONGI SÜGIS
SIIRUVIIRULINE!
SEE, KES HAAVALEHTE NÜGIS,
ÜTLES TALLE: «MINE!»
SEE, KES TEELE SAATIS KURED,
TUULED VIHASED,
KES TOOB UUED RÖÖMUD-MURED,
KUTSUB TIHASED.

Illustreerinud HELDUR LARETEI

VAHUR JOALA

SÜGIS TULEB TASAHIJU,
PUUDELT ÕUNU ALLA PILLUB.
LEHED KISUB SÜGISTUUL.
MÄRG ON VÄLJAS SÜGISKUUL.

Linna laps

JAANUS TAMM

LIBISTAB VIHMAST MÄRJA PEOGA SÜGIS MAJADE PALGEIL.
PARGITEIL RINGI KAHLAVAD TUULED, LEHTEDE SAHIN ALL JALGE.

VILISTAB KURGEDE KRUUKSEID SÜGIS, KUTSUB LÕUNASSE TEELE,
VANAEMA VÄIKESE AIA PINTSLIGA MAALIB SU MEELDE —

PUNAVAIST ÕUNTEST KAARDUS PUUD JA SAMMALDUND KAEVUVINNA.
SÜGIS KUI EMA HOIAB KÄEST, KUTSUDES UUESTI SINNA,

KUS SAI KÄIDUD VEEL LÄINUD AASTAL — MAALE MAHA JÄÄND TALLU.
ÕHTUTI KAEVUTEED JOOSTES SÄÄL KASTE SILITAS JALGU,

KOER PANI PORISE KÄPA SÜLLE, LAUA ALL NURRU LÕI KIISU.
AINULT — SEE OLI JUBA AMMU. AUTO SÄÄLT LINNA VIIS SU.

LINNA, KUS SÜGIS TIBAB VIHMA, VARSTI AASTA SAAB LÄBI.
ÕKSIKUID PIISKU LIBISEB KLAASIL, KUI SA VAATAD SÄÄLT LÄBI.

Oktoober on saanud nime porikuu. Oktoobri ja septembri ilmade järgi ennustati kevade saabumist. Kui lehed langevad puudele septembris, läheb lumi samal kuupäeval aprillis. Kui puud jäävad paljaks oktoobris, püsib lumi maikuuni.

14. oktoober on rahvakalendris kolletamispäev, looduse sügisese hääbumise päev.

Kaaren Kaarel teab, et vihmade ilmaga kannavad inimesed pea kohal seenekujulist asjakest, mida vihmavarjaks kutsutakse. Kaaren Kaaril poleks midagi selle vastu, kui puuksal istumise ajal ka teda selline seeneke vihma eest kaitses. Aga ta arvab, et seda oleks tülikas hoida. Inimesedki ei tahtnud algul, vaatamata vihmavarju headele omadustele, seda kaasas kandma hakata.

Vihmavarju peetakse hiinlaste leiutiseks. Hiinmaal on säilinud väga vanu joonistusi, millel on kujutatud inimesi, vihmavari pea kohal. Vihmavari on üle kahe tuhande aasta vana. Hiinast jõudis vihmavari Pärsiasse ja sealt edasi Inglismaale.

Mari kõnnib murelikult mööda tänavat ja mõtleb: «Küll ema võib ikka mõistmatu olla! Lubab mul üksinda minna leiba ja siis veel piima tooma, annab aga ainult ühe raha.»

Mari on ema kõrval palju kordi poeteed käinud. Ta teab, et tuleb minna otse edasi, ainult ühest majast mööda, ja ongi nurga taga piimapood. Leivapood asub üle tänava piimapoe vastas.

Ka täna olid nad koos emaga uksest välja astumas, kui ootamatult ärkas väikevend Mart.

Ema ei luba Maril Marti sülle võtta ega temaga mängida. Emal arvates on Mari lapsehoidjaks veel liiga väike.

Juba kaks nädalat on möödas päevast, kui nad isaga käisid ema ja Marti haiglast koju toomas. Siis oli Mart väike. Mari arvates ei ole Mart ka nüüd mitte sugugi suuremaks kasvanud, kuigi ema ütleb, et poiss võtab kaalus hästi juurde. Kui isa oli Marile venna sünnimisest teatanud, kuulutas Mari lasteaias teistele lastele, et ta hakkab nüüd iga päev kodus vennaga mängima. Lasteaeda ta enam ei tule.

Teised tüdrukud panid pead kokku, soistasid ja itsitasid omavahel ning naersid Mari üle. Mari oli väga solvunud. Nagu tema vend ei olekski päris vend, kellega võib mängida igasuguseid mängu. Kui vend haiglast koju toodi, ei vaadanud ta Mari poolegi. Liigutas vahetevahel suud, krimpsutas nägu, sõi kõhu täis ja muudkui magas. Mari seisis ta juures, rääkis temaga, aga vend ei vastanud. Mari pakkus oma lemmiknukku, tahtis nuku juba venna peale panna, aga siis tuli ema, viis Mari ära ja keelas tal Mardi tuppä minna. Mari tahtis emale tõestada,

Illustreerinud VIIVE NOOR

MAIE JUURMA Suur tüdruk

et ta on juba suur tüdruk, kes üksinda poes käib, ja võttiski poetee ette. Ehk lubab ema teda siis ka Mardiga kahekesi olla.

Kuidas aga osta ühe rahaga leiba ja piima kahest poest, seda Mari ei tea. Maril on nutt kurgus. Ta mõtleb juba koju tagasi pöörduda, et ema käest teine raha juurde küsida, kuid otsustab siis ümber: «Lähen käin enne piimapoos. Viin piima koju ja küsin leivapoe jaoks uue raha.» Piimapoos ei ole palju rahvast. Mari astub vapralt leti ette, tõuseb kikivarvas-tele ja palub ühe pudeli piima. Müüjatädi naeratab, aitab pudeli kotti panna ja suur on Mari üllatus, kui müüjatädi pistab talle põlletaskusse veel mitu peen- raha.

Suur ja painav mure on kui käega pühitud. Päike oleks nagu soojemalt paistma hakanud, kui Mari kauplusest välja astub.

Lõbusalt sammudes jõuab Mari leivapoe ukseni. Astub sisse, valib endale riulilt pool leiba, otsib põlletaskust välja kõik kopikad ja asetab need kassapidaja ette. Kassapidaja võtab endale ainult ühe raha, ülejäänud ulatab Marile tagasi.

Nüüd on suur ja tähtis töö tehtud. Piim ja leib kotis, kopikad põlletaskus, sam- mub Mari aeglaselt kodu poole.

Marile tundub, et kõik inimesed tänaval mõistavad, kui raske ülesandega ta on hakkama saanud. Kott käe otsas ei tundu sugugi raske olema, kuigi see kipub mööda maad libisema. Mari tõstab käe koos kotiga kõrgemale.

Koju jõudnud, ulatab Mari ostud emale, otsib põlletaskust välja kõik kopikad, paneb lauanurgale ja ütleb: «Küll suurel tüdrukul on see poeskäimine lihtne.»

tõmblukk võeti kasutusele 1912. aastal Rootsis. Tõmbluku leiutamise au kuulub küll ühele ameeriklasele, kuid et see eriti hästi ei töötnud, ei hakatud seda seal ka tarvitama. 1970. aastal võeti kasutusele ka plastmassist tõmblukud.

taskurätikusse hakati nina nuuskama juba vanas Roomas. Esimesed teated taskurätikust ulatuvad juba kahe tuhande aasta taha. Kuid siis jäi taskurätik unarusse. Alles 14. sajandil Itaalias ilmus taskurätik taas taskusse. Sada aastat hiljem jõudis taskurätik Prantsusmaale, kus seda kasutasid algul ainult peened öukonnadaamid ning näitlejad.

Illustreerinud JUSS PIHO

kahvlit kasutasid söögilauas türklased juba mitu tuhat aastat tagasi. Euroopasse jõudis see söögi- riist palju hiljem. 1307. aastast on teada, et Inglise kuningal oli 7 kahvlit, üks neist puhtast kullast. Lihtrahvani jõudis kahvel mitusada aastat hiljem, alles 18. sajandil.

meilgi tuntud šokolaadiga kaetud pulgajäätist «Eskimo» hakati valmistama Ameerika Ühend- riikides 1922. aastal.

Rebane ja kurg

Vene muinasjutu järgi jutustanud JURI RANT

Külamees kaevas metsalagendikule püünisaugu ja pani sellele oksad peale. Tuli rebane jooksuga, hüppas ettevaatamatult oksatele ja langes pauhti! auku. Lendas sookurg toitu otsima, takerdus jalgapidi katteraagudesse ja alla kukkus temagi. Rebane keerleb nurgast nurka, ei saa minutikski rahu. Kurg seisab nagu post ja toksib nokaga auku seina. Mõlemad mõtleavad, mis suures hädas peale hakata. Rebane rabeleb, rabeleb ringiratast ja ütleb: «Minu peas on tuhat, tuhat, tuhat mõttekest.» Kurg toksib nokaga ja ütleb:

Illustreerinud JUSS PIHO

Lobiseja

TÖNU SEERO

OLI KORD PLIKATIRTS, KES ARMASTAS HULLUPÖÖRA LOBISEDA. TA KOHE EI SAANUD LOBISEMATA ELADA. NII TA SIIS MUUDKUI LOBISES JA LOBISES, LOBISES-LOBISES, LOBISES, LOBI... KUNI ÜHEL PÄEVAL SAID SÖNAD OTSA. SEST TA OLII JU VÄIKE EGA TEADNUD PALJU SÖNU.

EI OLNUD MIDAGI PARATA, TA PIDI VAIT JÄÄMA. KUIGI OLEKS HIRM-SASTI TAHTNUD EDASI LOBISEDA.

SUURES HÄDAS HAKKAS PLIKATIRTS NÜÜD RAAMATUID LUGEMA. MUUDKUI LUGES JA LUGES, LUGES-LUGES, LUGES, LU... GES. JA VAAT KUI KUMMALINE — RAAMATUIST SAI TA ÜHA ROHKEM UUSI SÖNU TEADA.

PÄRIS ALGUSES OLII PLIKATIRTS RÖÖMUS. SEST TAL OLII JU NÜÜD UUSI SÖNU, MILLEGA EDASI LOBISEDA. KUID MIDA KAUEM TA LU-

«Minu peas on ainult üks mõte.»
 «On alles rumal kurg,» mõtleb rebane. «Mis ta sest august seina sisse toksib? Nii nüüd küll välja ei pääse.» Aga ise muudkui keerleb ja keerleb ja kuulutab:
 «Minu peas on, on, on tuhat mõttekest.»
 Kurg aga toksib endistviisi mulda ja kinnitab:
 «Minu peas on ainult üks mõte.»
 Külamees tuleb püünisauku üle vaatama. Mis sa kostad! Löksu sattunud on koguni kaks. Rebane veereb nagu tulekera nurgast nurka, kurg aga on pikali, ei liiguta nokka ega tiiba.
 «Va rebaseraip!» tõstab külamees kure august välja. «Missugusele priskele linnule tegi lõpu peale.» Aga ei jõudnud ta kurele veel selgagi pöörata, kui see juba tiibu lehvitas.
 «Ainult üks mõte oli mul peas!» hüüdis kurg õhku tõustes, ja läinud ta oligi. Aga rebasest koos ta tuhande mõttega tegi talumees kasukale krae.

GEJA OLI, SEDA IMELIKUM LUGU HAKKAS JUHTUMA — LOBISEMIS-
 SOOV HAKKAS IGA PÄEVAGA ÜHA VÄIKSEMÄKS MINEMA. KÜNI
 HOOPIS KADUS. SEE TULI VIST SELLEST, ET PLIKATIRTS MÄRKAS:
 RAAMATUD OLID PALJU PAREMAD LOBISEJAD, KUI TEMA SEDA OLI.
 RAAMATUD LOBISESID NÕNDA HUVITAVAT JA PÕNEVAT JUTTU,
 MILLE PEALE TEMA KÜLL POLEKS TULNUD. NII OLIGI LOBISEJAST
 SAANUD LUGEJA. KUI PLIKATIRTS PÄRAST PIKKA LUGEMIST ÜKSKORD
 UUESTI LOBISEMA HAKKAS, LOBISES TA NII TARGASTI, ET KÕIK

TÄISKASVANUD KUKKUSID OTSEMAID PIKALI. KUI PLIKATIRTS SEDA
 NÄGI, HAKKAS TAL NEIST KAHJU, ET EI OSKA ÜTELDAGI. SEST
 PALJUD SAID KUKKODES HAIGET.
 SEEPÄRAST OTSUSTASKI PLIKATIRTS NÜÜD NII: «HAKKAN NATUKE
 VÄHEM LUGEMA. JA LOBISEMA MITTE TARKA JUTTU.»

SEST NII NÄIS TÄISKASVANUILE MEELDIVAT. JA POLNUD OHTU, ET
 NAD JÄLLE PIKALI KUKUVAD.

VALGE- TOONEKURG

Aastakümneid tagasi kuulsin ühes metsaperes järgmise loo. Keegi mees tahtnud endale saada väga erilist suitsupitsi. Nimelt toonekure jala-luust pidanud see olema. Mees lasknud pesalt maha must-toonekure ja teinudki ihaldatud piiburiista. Külarahvas olnud teost väga kohkunud ja ennustanud mehele kadu. Järgmisel talvel toonudki hobune ühel öhtul koduvärvasse suitsupitsimehe surnukeha — olnud metsas ree peal maha lastud. Pärast sõda olid Eestis segased ja verised ajad ja seegi kuritegu jäi saladusse. Aga rahva usk, et väärITU tegu toob kaasa raske karistuse, leidis ometi kinnitust. Ja toonekure tapmine on tõesti väärITU tegu.

Valge-toonekurg ei ole eestlastele püha lind, kuid armastatud ja laialt tuntud küll. Kas või juba sellepärast, et toonekurg inimest nõnda usaldab. Ennemalt usuti, et toonekurg toob õnne, ka beebisid pidid nad tooma. Teisalt peeti teda jälle hauataguse Tooneka riigi saadikuks. Ajad ja uskumused on muutunud, heasoovlik suhtumine linnusse jäänud. Toonekured kaunistavad ümbruskonda, nende lendu ning askeldusi on huvitav jälgida. Leedulased valisid valge-toonekure rahvuslinnuks, sest Leedus on ta eriti populaarne.

Valge-toonekure pesi näeme puudel, vanade korstnate otsas ja katustel. Viimasel ajal on pesaalustena moodi läinud elektriliinide postid. Sinna kolitakse isegi põlistest pesadest, ei tea küll, miks. Inimese naabruse asus valge-toonekurg väga ammustel aegadel ja liikus siis koos temaga uutele, sobivatele metsadest laastatud aladele. Tänapäeval polegi teada, kas valge-toonekurg oma pesa enamalt kaljudele või puudele tegi.

Luht, niit, heinamaa ja põld on valge-toonekure tegutsemispaigad.

Valge-toonekurg.

Pildistanud FRED JÜSSI

Seal kõnnib ta tähtsalt jalgu tõstes ringi, punane nokakobakas valmis tabama hiirt või konna. Või linnupoega või sisalikku, miks mitte rästikutki. Saagi neelab toonekurg tervelt alla, aga mürgise rästiku pea taob enne katki (noka vahel viib toonekurg pessa ainult raage). Nii saavad pojad — neid on kaks-kolmneli — toidu vanalinnu maost, kui ta selle välja öökab juba osaliselt seedituna.

Hoopis teistsugune on haruldase must-toonekure kodupaik: tema valib endale pesapuu inimesest võimalikult kaugemale laände. Aga eluviisides on neil kahele nii mõndagi ühist.

Omasuguste naabrusest valge-toonekurg suurt ei pea ja kui mõni naabriks tikubki, siis aetakse see tüli ja kaklustega minema.

Pesas elavad toonekurepojad paar kuud, siis alles hakkavad tegema esimesi lende maailma, mis on täis telefoni- ja elektriliine, kihutavaid autosid, kiskjaid loomi ja muid hädaohte. Kel õnnestub ellu jääda, need

asuvad augustis pikale rännuteele Lõuna-Aafrikasse, Kaplinna kanti. Minnakse pesakonniti ja salkades, kuid mitte korrapärastes rivides nagu tavaks sookurgedel. Sest toonekured pole kured ega ülepea sookurgedega sugulasedki. Nemad kuuluvad hoopis sellesse linnurahva seltsi, mida toonekurelisteks kutsutakse. Ka ei kruuguta toonekured sookurgedega kombel. Neil ei olegi häält, nad plagistavad nokka, kui kaaslast tervitavad või endast märku tahavad anda, pisut sisistada mõistavad nad kah.

Kodumaale jõuavad valge-toonekured aprillis. Meile kuuluvad toonekured üksnes veerand aastat ja ülejäänud kolmveerand aastat veedavad nad võrsil.

Uurimused on näidanud, et looduses elab valge-toonekurg heal juhul viie-kuue aastaseks. Kõige vanem rōngastatud lind elas 26 aastaseks. Üsnagi tume on selle valge linnu tulevik meie üha tehiskumaks muutumas maailmas, no mis sa teed.

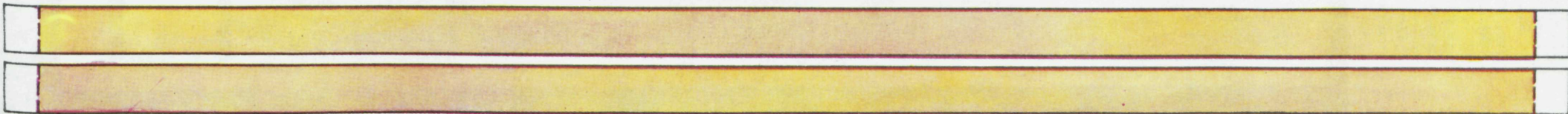
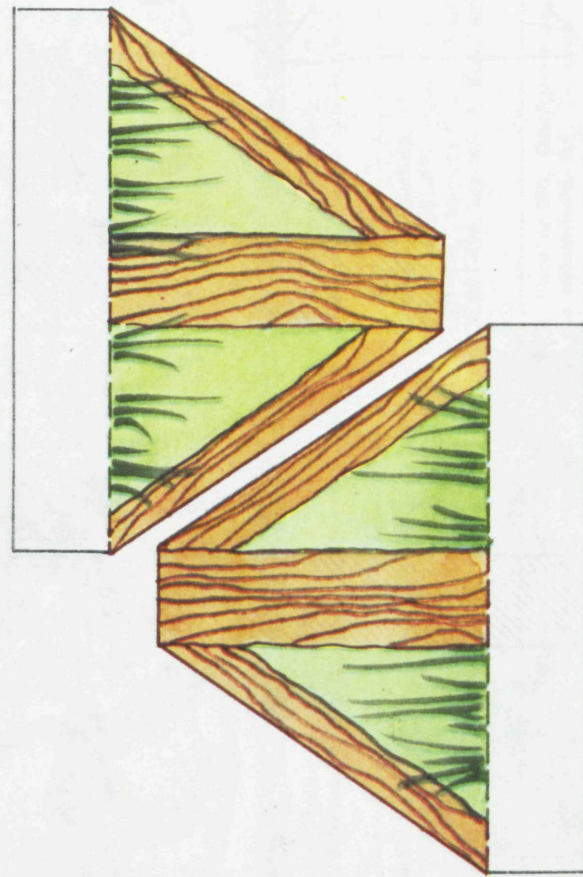
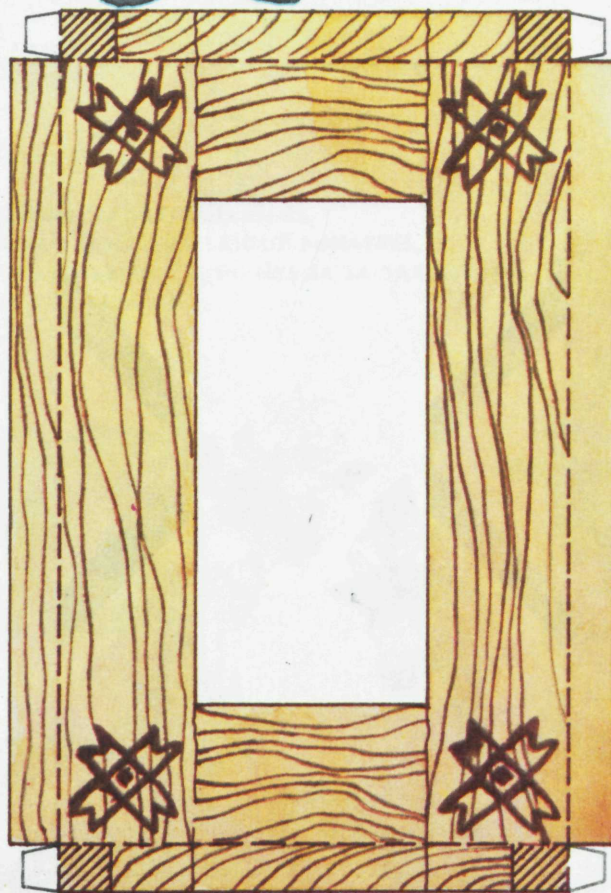
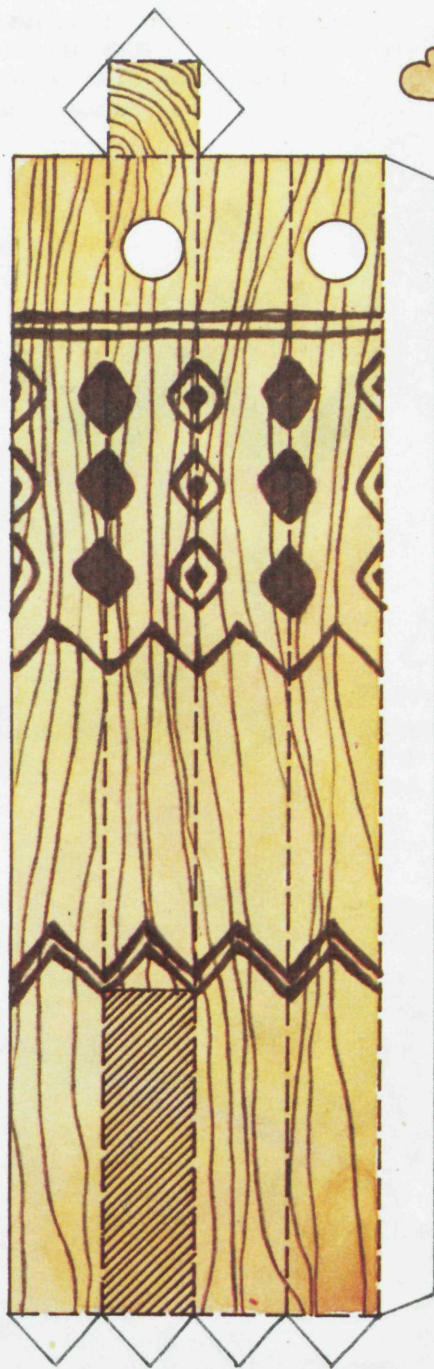
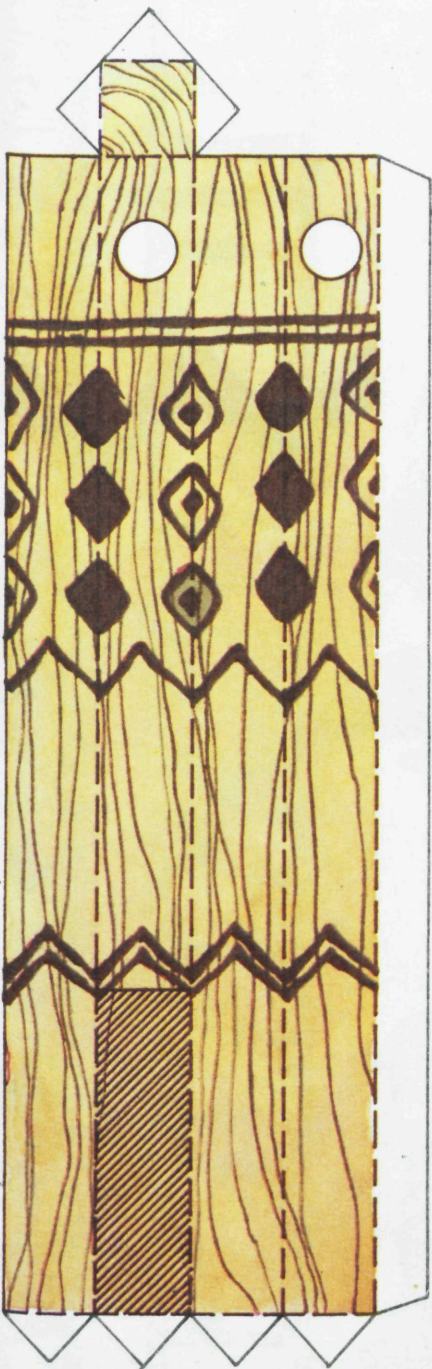
FRED JÜSSI

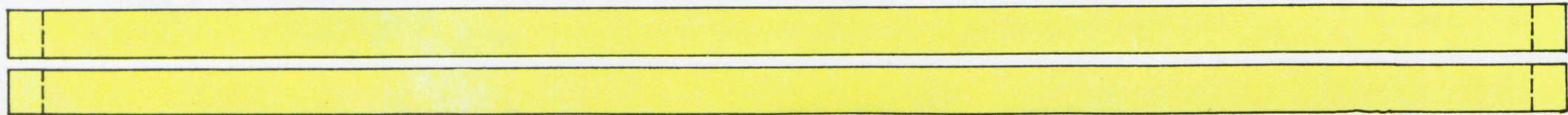
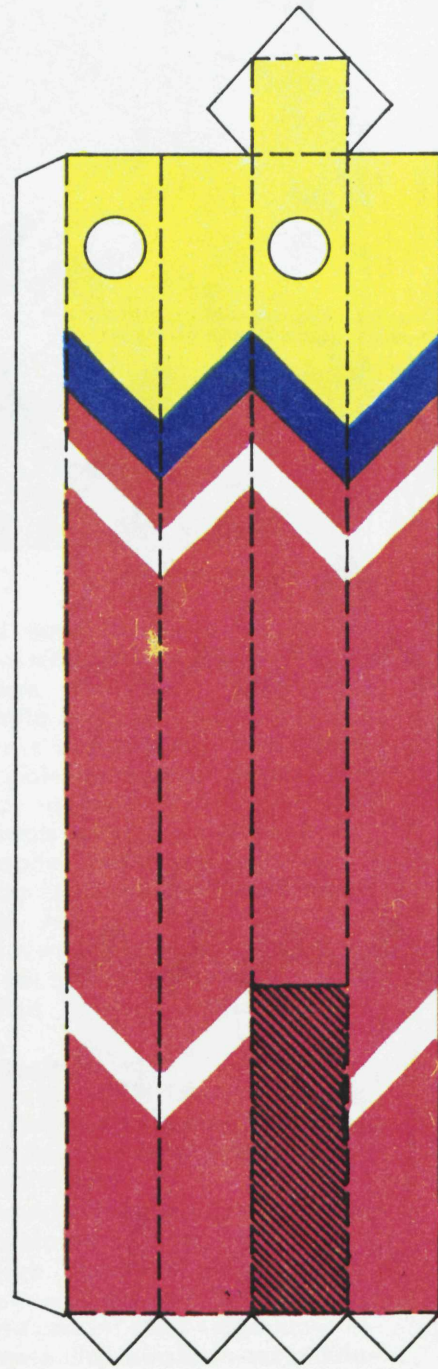
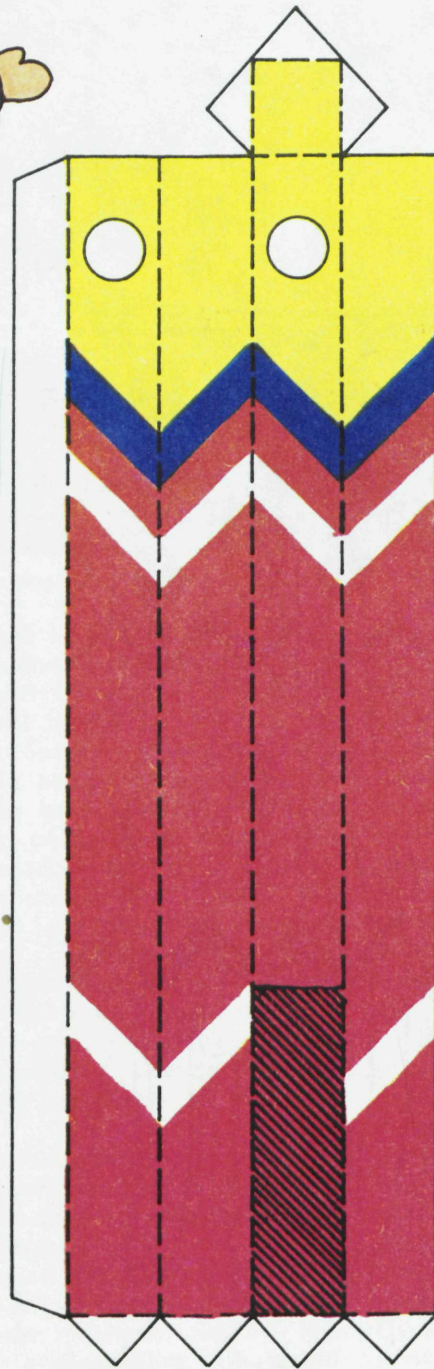
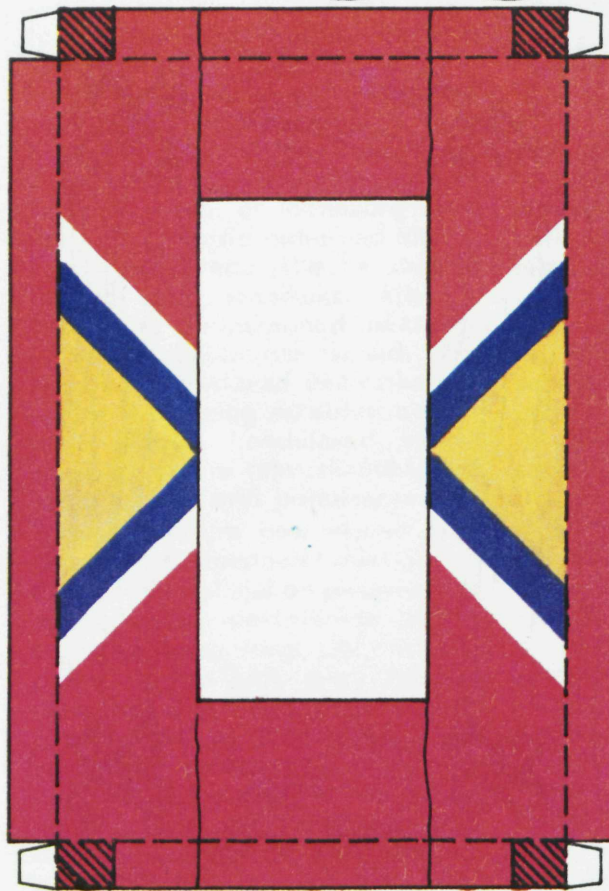
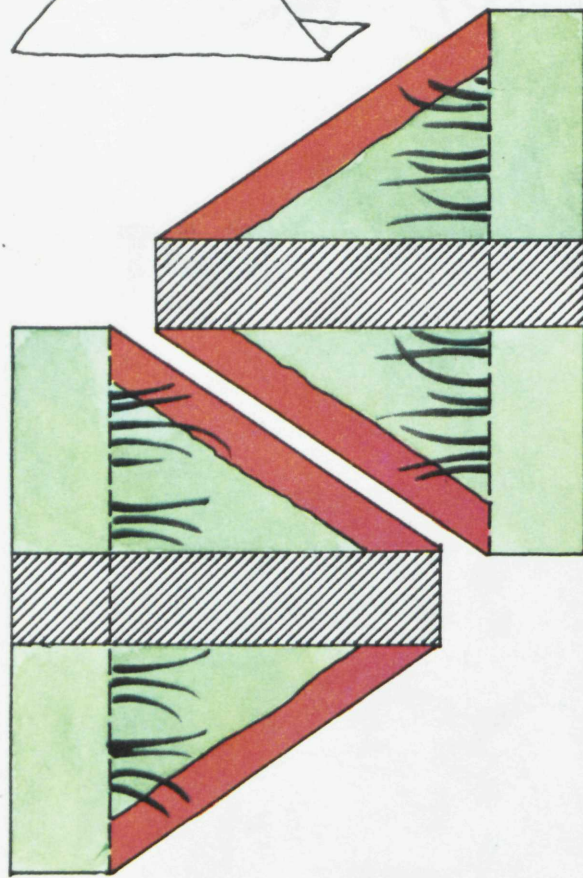
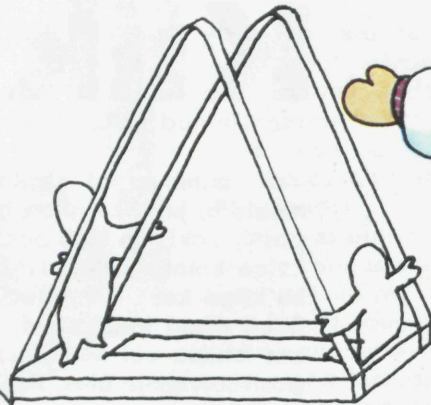
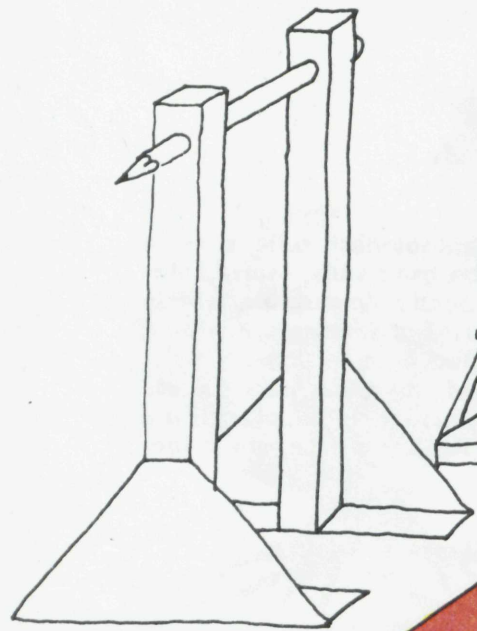

Kiik

Joonistanud HELI VEIGEL

Vali, kumb pool käsitöölehest sulle rohkem meeldib, ja lõika kiige osad välja. Murra külpostid kokku ja liimi need kolmnurksete tugede külge kinni nii, nagu näed jooniselt. Kui oled ka kiige kokku liiminud ja selle otstesse vajalikud ribad kinnitanud, siis pane nukk kiigele kas istuma või seisma. Kiik riputa pliiatsi abil postide vahele üles. Nukke võid ise juurde joonistada.

Illustreerinud JAAN TAMMSAAR

KAUGELE VAATAMISE PILT

AINO PERVIK

KÕRGE MÄE VÕI TORNİ OTSAST PAISTAB KAUGELE. SEALT ON NÄHA MAA JA MERI. LINN JA KÜLA. METS JA PÕLD. SOO JA RABA. JÄRV JA JÕGI. POOL EESTIMAAD PAISTAB MÄE VÕI TORNİ OTSAST ÄRA. EESTIMAA ON VÄIKE. KOGU EESTIMAA PILDI PEALE EI MAHU. EESTIMAA ON IKKA SUUR KA.